

Joanna Radzicka
radzicka@biblos.pk.edu.pl
Biblioteka Politechniki Krakowskiej

Sprawozdanie z seminarium „Otwieranie nauki – praktyka i perspektywy”

Słowa kluczowe: otwarta nauka, otwarty dostęp do publikacji, otwarte dane naukowe, repozytoria naukowe

Zagadnienia dotyczące otwartego dostępu do publikacji naukowych, surowych danych, wyników badań, interesują nie tylko samych badaczy, ale również bibliotekarzy i wydawców. Dlatego międzynarodowe Seminarium Naukowo-Dydaktyczne pt. *Otwieranie nauki – praktyka i perspektywy*, zorganizowane wspólnie przez Bibliotekę Politechniki Krakowskiej oraz firmę Elsevier w dniach 26–27 września 2016 r. w Krakowie, zgromadziło 114 osób – pracowników uniwersytetów, jednostek naukowych, bibliotek i wydawnictw z Polski i z zagranicy. Na seminarium złożyły się 4 sesje tematyczne oraz sesja posterowa zatytułowana „Dobre praktyki w otwieraniu nauki w polskich instytucjach”. Dodatkowo zorganizowano prezentację otwartych zasobów w bazach Scopus i ScienceDirect prowadzoną przez Marzenę Marcinek oraz warsztaty z wykorzystania programu Mendeley realizowane przez dr Katarzynę Gacę.

Il. 1. Inauguracja obrad
Fot. Jan Zych.

Uroczystego otwarcia obrad dokonał prorektor Politechniki Krakowskiej, dr hab. inż. arch. Andrzej Białkiewicz, prof. PK. Pierwszą sesję „Kierunki otwartej nauki” poprowadził Marek

Górski, dyrektor Biblioteki Politechniki Krakowskiej. Ingrid van de Stadt, Regional Marketing Director w Elsevierze, przedstawiła ideę open access i jej wpływ na prowadzone na świecie badania naukowe oraz współpracę pomiędzy naukowcami. W tym kontekście zasygnalizowała obszary, w których Elsevier udziela wsparcia naukowcom: otwarty dostęp do publikacji i danych, narzędzia komunikacji, mierniki jakości badań, recenzowanie publikacji, prezentowanie wyników pracy naukowców społeczeństwu. Prof. Błażej Skoczeń, dyrektor Instytutu Mechaniki Stosowanej Politechniki Krakowskiej, członek Polskiej Akademii Nauk i Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN), przedstawił plany oceny parametrycznej polskich jednostek naukowych w kontekście otwartej nauki. Na zakończenie pierwszej sesji Kate Robinson, dyrektor Biblioteki Uniwersytetu w Bath, omówiła rolę bibliotek akademickich oraz nowe zadania, z jakimi muszą się zmierzyć w związku z ich zaangażowaniem w proces ewaluacji badań naukowych.

II. 2. Plakat i program konferencji
Fot. Jan Zych.

Drugą sesję „Od otwartego dostępu do otwartej nauki”, moderowaną przez Piotra Kępskiego z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) rozpoczęło wystąpienie Gemmy Hersh, dyrektora ds. polityki w Elsevierze, odpowiedzialnej za rozwój i aktualizację polityki w odniesieniu do ruchu open access, otwartych danych, eksploracji tekstu itp. Doświadczeniami związanymi z otwieraniem nauki z perspektywy Czeskiej Akademii Nauk podzieliła się Iva Burešová.

Z kolei prof. Karol Życzkowski, światowej sławy fizyk, przypomniał słuchaczom o dokonaniach fizyków w zakresie otwierania nauki, przywołując m.in. przykłady „produktów ubocznych” działalności badawczej realizowanej w szwajcarskim Conseil Européenne pour la Recherche Nucléaire (CERN): opracowanie protokołu http, umożliwiającego hipertekstowe przeglądanie zasobów, posadowienie w CERN pierwszego na świecie serwera www NeXTcube czy powołanie do życia przez naukowców skupionych

w Los Alamos National Laboratory (LANL) pierwszego otwartego repozytorium preprintów, znanego dziś jako arXiv.org. Głównym tematem barwnego wystąpienia prof. Karola Życzkowskiego były czasopisma OA, mierniki jakości czasopism i ich wykorzystanie oraz procesy komunikacji naukowej z punktu widzenia fizyka. Profesor przestrzegł przed nadmiernym przywiązywaniem wagi do wskaźników bibliometrycznych w ocenie nauki, zwłaszcza przed ich niewłaściwą interpretacją, a także przed coraz liczniej pojawiającymi się na rynku wydawniczym drapieżnymi wydawcami i czasopismami, dla określenia których użył trafnego terminu „szemrane”.

Ostatnia w tej sesji prelegentka, Barbara Szczepańska zwróciła uwagę na problemy regulacji prawnych i finansowych dotyczących otwartego dostępu, stawiając pytania o spójność polityki Komisji Europejskiej w tym zakresie. Zauważone obszary niespójności, w kontekście regulacji prawnych, proponowanych narzędzi i ich przewidywanej efektywności zilustrowała fragmentami dokumentów dotyczących otwartego dostępu do publikacji naukowych w programach Horyzont 2020 i projektu dyrektywy w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym. Twórczy i owocny dzień konferencji zakończył panel dyskusyjny, do którego zaproszono wszystkich prelegentów występujących w pierwszym dniu obrad. Liczne pytania i ożywiona dyskusja w międzynarodowym gronie ekspertów pokazały, że otwieranie nauki to proces pożądaný, lecz niełatwy w realizacji. Rozmowom nie było końca i swoją kontynuację znalazły w kuluarach, a dokładniej mówiąc, na barce C.C. Stefan Batory, zacumowanej w centrum starego miasta, u podnóża wawelskiego wzgórza, dokąd organizatorzy zaprosili uczestników na uroczystą kolację.

II. 3. Pierwszy dzień obrad
Fot. Jan Zych.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od sesji „Otwieranie nauki – integracja i widoczność”, moderowanej przez Jędrzeja Leśniewskiego, zastępcę dyrektora Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej ds. Bibliotek. Na podstawie wyników pre-

prowadzonych bezpośrednio przed seminarium badań ankietowych oraz przeglądu stron www wiodących polskich uczelni, Marzena Marcinek i Dorota Lipińska z Politechniki Krakowskiej przedstawiły stan i przykłady wykorzystania i integracji danych dotyczących publikacji naukowych w polskich ośrodkach naukowych. Na tym tle pokazały przykłady integracji danych na Politechnice Krakowskiej.

Następnie Ondrej Fabian i Ivan Masar, na przykładzie repozytorium w Bibliotece Uniwersytetu Tomasa Bata w czeskim Zlinie, pokazali organizację i możliwości wykorzystania repozytoriów instytucjonalnych. Z kolei Letitia Mukherjee, która w Elsevierze kieruje rozwojem i adaptacją usług dostępnych w *ScienceDirect*, nakreśliła możliwości szerokiego stosowania usług API, wspomagających repozytoria instytucjonalne i współdzielone platformy badawcze w zapewnieniu ich użytkownikom lepszej widoczności i wykorzystania artykułów z *ScienceDirect*. Poranną część obrad zakończyła sesja posterowa. Jej uczestnicy przedstawili „dobre praktyki” na rzecz otwierania nauki, realizowane przez ich macierzyste instytucje. Zaprezentowano następujące postery:

- *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. Autor: Andriy Andrukhiv, Politechnika Lwowska,
- *Repozytorium Politechniki Krakowskiej – otwarty dostęp do publikacji naukowych*. Autorzy: Karolina Baran, Katarzyna Skotnicka, Ilona Szczudło, Biblioteka Politechniki Krakowskiej,
- *Repozytorium Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie przydatnym systemem komunikacji naukowej w Polsce – badania pilotażowe*. Autorzy: Magdalena Górka, Dorota Wojtysiak, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie,
- *Wydawnictwo, biblioteka cyfrowa – synergiczne współdziałanie*. Autor: Katarzyna Panasiewicz, Biblioteka Politechniki Lubelskiej,
- *Droga do otwartej nauki w Instytucie Medycyny Pracy im. prof. dra med. Jerzego Nofera w Łodzi*. Autor: Jolanta Przyłuska, Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera w Łodzi,
- *Praktyczne aspekty otwierania nauki z perspektywy Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej*. Autorzy: Anna Tonakiewicz-Kołosowska, Iwona Socik, Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej.

W ostatniej sesji „Biblioteka w centrum uwagi – doskonalenie pracy” Lucie Boudova, zatrudniona w Elsevierze jako konsultantka i menadżer ds. marketingu w Europie Wschodniej, omówiła czynniki wpływające na jakość danych badawczych, odnoszące się do ich gromadzenia, opracowania i wykorzystania. Przedstawiła narzędzia i programy wspierające repozytoria danych oraz politykę Elseviera w tym względzie.

Z kolei Małgorzata Rychlik z Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, mówiła o roli biblioteki akademickiej wobec zmian obserwowanych w otwartej nauce (np. zmian w modelach publikowania i w upowszechnianiu nauki, zmian w procesie recenzowania, zmian technologicznych, zmian w ewaluacji osiągnięć naukowych). Zwróciła uwagę na postanowienia konferencji „Open Science – From Vision to Action”, która odbyła się w kwietniu br. w Amsterdamie. W opracowanym podczas konferencji dokumencie wyznaczono dwa kluczowe cele do osiągnięcia w Europie do 2020 r.: pełny otwarty dostęp do wszystkich publikacji naukowych oraz wypracowanie nowego podejścia

do ponownego wykorzystania danych badawczych. Na zakończenie Renata Sławińska i Justyna Zawada opowiedziały o swoich doświadczeniach w procesie wdrażania menadżera bibliografii *Mendeley* w wersji dla instytucji na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu.

Podsumowania seminarium dokonali wspólnie dyrektor Marek Górski z Politechniki Krakowskiej i Tomasz Psonka reprezentujący firmę Elsevier. Podkreślili zgodnie, że w otwieraniu nauki istotną rolę odgrywa współdziałanie naukowców, wydawców i bibliotekarzy. Seminarium dało szansę wymiany poglądów i doświadczeń związanych z open access, a [materiały z seminarium](#), udostępnione w otwartym repozytorium Politechniki Krakowskiej, mogą stanowić inspirujące źródło informacji dla wszystkich zainteresowanych otwieraniem nauki.